

SÜREYYA HÜSNÜ ANDERİMAN'IN MESLEKİ KARİYERİNE BİR BAKIŞ

YÜKSEL ÖZGEN* & MEHMET ŞAH ÖZCAN**

ÖZ

Bu makale, Türkiye Cumhuriyeti'nin değerli bir bürokrat-diplomati olan Süreyya Hüsnü Anderiman'ı konu almaktadır. Anderiman nitelikli kurumlarda eğitim görmüş ve birkaç Batı diline hâkimdir. Mesleki kariyerine 1926 yılında Dışışleri Bakanlığında başlangıç yapan Anderiman, Bakanlığın çeşitli kademelerinde görev almış ve 1934 yılında, Bakanlıktaki bağlantısının baki kalması ve kıdeminin ilerlemesi şartıyla, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü olarak atanmıştır. Atatürk'ün vefatının ardından İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı döneminde de görevine devam eden Anderiman, döneminin en gözde bürokratlarından biri olarak tebarüz etmiştir. Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü görevini en uzun müddet sürdüren bürokrat olan Anderiman, 1945'te bu görevden alınarak Dışışleri Bakanlığına iade edilmiş ve ardından diploması alanına kaydırılmıştır. 1946-1957 yıllarında Türkiye'nin Oslo Orta Elçisi, 1957-1959 yıllarında Türkiye'nin Tokyo Büyükelçisi olarak hizmet veren Anderiman, Tokyo'daki görevi devam ettiği esnada hayatını kaybetmiştir. Vefatı nedeniyle kısa bir süre Türk basınında yer alan Anderiman, daha sonra tarih galerisinin karanlık koridorlarında unutulmuş ve bugüne kadar Atatürk Ansiklopedisi maddesi dışında hiçbir akademik çalışmaya konu olmamıştır. Bu husus, Türkiye Cumhuriyeti tarihi literatüründe giderilmesi gereken bir noksanlık

* 1. Yazar: Doç. Dr., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara/TÜRKİYE, yozgen@ayk.gov.tr

ORCID: 0000-0003-3298-5804

** 2. Yazar: Arş. Gör. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Çankırı/TÜRKİYE, mehmetsohazcan@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1445-0155

olarak göze çarpmaktadır. Süreyya Hüsnü Anderiman'ın yaşam serüvenini mesleki kariyerine yoğunlaşarak ortaya koymayı ve böylece onu daha bilinir hâle getirmeyi amaçlamayan bu makale; arşiv kaynakları, yerli ve yabancı resmî yayınlar, akademik çalışmalar, süreli yayınlar, hatıralar ve internet kaynaklarından yararlanılarak meydana getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk ve İnönü Dönemleri, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü, Süreyya Hüsnü Anderiman, Türkiye-Japonya İlişkileri, Türkiye-Norveç İlişkileri, Türkiye'nin Tokyo Büyükelçisi, Türkiye'nin Oslo Orta Elçisi.

A LOOK AT THE PROFESSIONAL CAREER OF SÜREYYA HÜSNÜ ANDERİMAN

ABSTRACT

This article is about Süreyya Hüsnü Anderiman, a valuable bureaucrat-diplomat of the Republic of Türkiye. Anderiman was educated in qualified institutions, and was fluent in several Western languages. Making a start on his professional career at the Ministry of Foreign Affairs in 1926, Anderiman served at various levels in the Foreign Ministry and was appointed as the Director of the Office of Private Secretary of the Presidency in 1934, which provided that his connection in the Ministry remained intact and seniority advanced. After Atatürk's death, Anderiman, who continued his duty during the Presidency of İsmet İnönü, emerged as one of the most popular bureaucrats of his time. Being the longest serving bureaucrat as the Director of the Office of Private Secretary of the Presidency, Anderiman, in 1945, was dismissed from this position and was returned to the Ministry of Foreign Affairs and then shifted to the field of diplomacy. Served as Turkish Envoy Extraordinary to Oslo from 1946-1957 and as Turkish Ambassador to Tokyo from 1957-1959, Anderiman passed away while was on duty in Tokyo. Having been mentioned in the Turkish press briefly due to his death, Anderiman was forgotten in the dark corridors of the history gallery later on and has not been the subject of any academic study except for Atatürk Encyclopedia article until now. This issue stands out as a deficiency that needs to be eliminated in the historical literature of the Republic of Türkiye. This article, which aims to reveal the life adventure of Süreyya Hüsnü Anderiman by focusing on his professional career, and thus to make him more known; was created by using archival sources, domestic and foreign official publications, academic studies, periodicals, memoirs and internet resources.

Keywords: Atatürk and İnönü Periods, Director of the Office of Private Secretary of the Presidency, Süreyya Hüsnü Anderiman, Turkish Ambassador to Tokyo, Turkish Envoy Extraordinary to Oslo, Türkiye-Japan Relations, Türkiye-Norway Relations.

GİRİŞ

Süreyya Hüsnü Bey¹ 22 Nisan 1900 tarihinde Taif'te dünyaya gelmiştir². Babası, Harbiye Nezareti Muhakemat Dairesi Reisliği ve Hicaz Kolordusu Kumandanlığı (Mart 1911-Şubat 1914) yapmış olan Ferik Münir Paşa'dır³.

Çalışma esnasında annesi hakkında bilgi elde edilemeyen Süreyya Hüsnü Bey'in Haldun, Vecihi ve Ahmet adında üç kardeşi vardır. Haldun, Teğmen rütbesiyle Birinci Dünya Savaşı'na katılarak Çanakkale Cephesi'nde 2. Kolordu, 4. Fırka, 11. Alay saflarında savaşmış ve 5 Temmuz 1915'te Kerevizdere Muharebesi'nde şehit düşmüştür⁴. Vecihi, tahsil için gittiği Amerika Birleşik Devletleri'nin New York eyaletinde, 9 Nisan 1941'de

¹ Süreyya Anderiman'ın "Hüsnü" diye ikinci bir isminin olduğu Türk toplumu tarafından fazlaca bilinmemektedir. Süreyya Bey bu ismi herhangi bir yazışmasında kullanmadığı gibi, ne arşiv kayıtlarında ne de Dışişleri Bakanlığı/Hariciye Vekâleti yıllıklarında kendisi bu ikinci ismiyle anılmamıştır. Bununla birlikte, çalışmanın ileriki aşamalarında bahsedileceği üzere, 1931 yılında Columbia Üniversitesinden mezun olan Süreyya Bey, üniversitenin mezunlar kataloğunda bu ikinci ismiyle beraber anılmaktadır. Ayrıca, Dışişleri Bakanlığının atama kararnameleleri incelendiğinde, çalışmada atıf yapılan 1934 yılına ait kararnamelerde kendisinden "Süreyya Hüsnü Bey" şeklinde bahsedildiği görülmektedir.

² Türkiye Cumhuriyeti Hariciye Vekâleti Yıllığı (1959), s.120.

³ **Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)**, İ.HB./79-22, H.01.03.1329; **BOA**, A.}MTZ.(05)/30-113, H.10.02.1332; **Akşam**, 30 Eylül 1959, s.5. Bazı çalışmalarda Süreyya Bey'in babası hakkında yanlış bilgilere yer verilmiştir. Buna ilk örnek; Süreyya Bey'in ardından Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü olan Haldun Derin'in anılarını içeren çalışmadır. Çalışmada Süreyya Bey'in babası olarak "Osmanlı Sefirlerinden Münir Paşa" gösterilmiştir. Haldun Derin, **Çankaya Özel Kalem Anımsarken (1933-1951)**, Yay. Haz. Cemil Koçak, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995, s.81. Derin'in, Türk siyasetine birçok devlet adamı yetiştirmiş olan Çorlulu sülalesinden Paris Büyükelçisi Salih Münir Paşa'yı kastettiği ortadadır (1857-1939). Ne var ki Salih Münir Paşa'nın tek oğlu Süreyya Bey değil, Mahmud Cemil Münir'dir (1885-1929). Kasım Hızlı, **Paris Büyükelçisi Salih Münir Paşa'nın (Çorlu) Hayatı ve Faaliyetleri (1857-1939)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2020, s.11, 22-23. Yanlış bilgiler içeren bir diğer çalışma ise Doğan Gürpınar tarafından kaleme alınmıştır. Gürpınar, Haldun Derin'in az önce bahsedilen eserine atıf yaparak Süreyya Bey'in babasının Mehmed Süreyya Bey olduğu bilgisini vermiştir. Oysaki Derin'in eserinde başka bir kişinin baba olarak gösterildiği az önce açıklanmıştır. Gürpınar ayrıca hiçbir kaynağa atıf yapmaksızın Süreyya Bey'in (Anderiman) kariyerine 1892 yılında başlamış ve Abdülhamid Dönemi'nde konsolos ve büyükelçi sekreteri olarak görev almış bir diplomat olduğunu ve 1931 yılında "Cumhurbaşkanlığı Protokol Müdürlüğü" görevine getirildiğini ifade etmiştir. Doğan Gürpınar, **Ottoman Imperial Diplomacy: A Political and Cultural History**, I.B. Tauris, London 2014, p.139. Bu bilgiler gerçeklerle bağdaşmamaktadır.

⁴ https://catab.ktb.gov.tr/Eklenti/48077,msb-11042016pdf.pdf?0&_tag1=60358D047E9F11FAB4A78E1EE1E5797F9C79BE84, Erişim Tarihi: 03.07.2022.

geçirdiği bir trafik kazası sonucunda 31 yaşında vefat etmiştir⁵. Süreyya Hüsnü Bey'in hayatta kalan tek kardeşi Doktor Ahmet Anderiman ise uzun yıllar İstanbul Zührevi Hastalıklar Hastanesi'nde çalışmış ve hastanenin Başhekimisi olarak görev almıştır⁶.

Eğitim hayatına dair elde edilebilen bilgiler, Süreyya Hüsnü Bey'in nitelikli kurumlarda eğitim gördüğünü ortaya koymaktadır. Fransızca, Almanca ve İngilizce bilen⁷ Süreyya Hüsnü Bey, 1912 yılında İstanbul Robert Koleje girmiş (buraya Mechitariste Ermeni Kolejinden (bugünkü Pangaltı Ermeni Lisesi) gelmiştir) ve 1919'da buradan mezun olmuştur⁸. Daha sonra Almanya'da Eisleben Gymnasium'da⁹ eğitim görmüş, ardından Türkiye'ye dönerek Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmiştir¹⁰. Hukuk eğitimini 1928 yılında tamamlayan¹¹ Süreyya Hüsnü Bey, 1928-1933 yıllarında New York Başkonsolosluğunda görevliken Columbia Üniversitesinde master programına kaydolmuş ve 1931 yılında eğitimini başarıyla tamamlayarak sosyal bilimler masterı (muhtemelen siyaset bilimi alanında) unvanını almıştır¹².

⁵ <https://www.ancientfaces.com/person/vecihi-anderiman-birth-1910-death-1941/108840557>, Erişim Tarihi: 12.07.2022.

⁶ **Akşam**, 30 Eylül 1959, s.5.

⁷ **Ulus**, 30 Eylül 1959, s.4.

⁸ Elif Evrim Şencan Gürtunca, **Robert Kolej'de Öğrenim Gören Türk Öğrenciler Üzerine Prosopografik Bir Çalışma (1863-1971)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2017, s.340, 365, 433, 508, 518. 27 Mayıs 1960 Askerî Müdahalesi sonrası kurulan Cemal Gürsel hükûmetlerinde Dışişleri Bakanlığı yapmış olan Selim Sarper, 1 Haziran 1960 tarihinde gazetecilerle yaptığı mülakat esnasında Süreyya Anderiman ve eşinin ölümü hakkında sorulan bir soruya cevap verirken, kendisinin Robert Kolejde Anderiman'la yıllarca aynı yatakhane ve aynı sırayı paylaştığını ifade etmiştir. **Milliyet**, 2 Haziran 1960, s.1, 5.

⁹ Eisleben Gymnasium, Martin Luther'in de memleketi olan Almanya'nın Eisleben şehrinde yer almaktadır. 12 Kasım 1907'de Luther Gymnasium adını almıştır. <https://www.gym-luther-eisleben.bildung-lsa.de/schule/schulgeschichte/>, Erişim Tarihi: 15.07.2022.

¹⁰ T.C. Hariciye Vekâleti Yıllığı (1959), s.120.

¹¹ **Cumhuriyet**, 30 Eylül 1959, s.5; **Hürriyet**, 30 Eylül 1959, s.5; Zübeyir Uzun, "Süreyya Anderiman (1900-1959)", **Atatürk Ansiklopedisi**, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara 2021, s.1. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sureyya-anderiman-1900-1959/>, Erişim Tarihi: 21.07.2022.

¹² **Columbia University Alumni Register (1754-1931)**, Columbia University Press, New York 1932, p.629. Süreyya Bey'in bu tarihte henüz bir soyadı bulunmadığından, Columbia Üniversitesi mezunlar kataloğundaki soyadı, "Munir" (baba adı) olarak geçmektedir. Ayrıca kendisinin "Hüsni" (katalogda "Husni") diye ikinci bir adının olduğu da katalogdan anlaşılmaktadır.

Süreyya Hüsnü Bey, 12 Ağustos 1939 tarihinde Nükhet Hanım [Belər] ile evlenmiştir¹³. 1940 yılında çiftin tek çocukları Münir dünyaya gelmiştir. Nükhet Hanım, “İstanbul’un tanınmış ve mazbut bir ailesine mensup” olup, Amerika’da uzun süre müteahhitlik yapmış olan İstanbul tüccarlarından Nuri Aziz Bey [Belər] ile Ferhunde Hanım [Belər]’ın üç çocuğundan biridir¹⁴. Ferhunde Hanım, Şekerci Hacı Bekir Efendi’nin torunu olan Hacer Hanım [Köküdüru]’ın kızıdır¹⁵. Belər çiftinin diğer çocukları; yazar Turhan Aziz Bey [Belər] ve Dr. Tarık Bey [Sarı]’in eşi Süheyla Hanım [Sarı]’dır¹⁶. İstanbul Dame de Sion Fransız Lisesi mezunu olan Nükhet Hanım, iyi derecede Fransızca ayrıca İngilizce bilmektedir¹⁷.

Süreyya Hüsnü Bey, 1934 tarihli Soyadı Kanunu¹⁸ sonrasında “Anderiman” soyadını almıştır. Bu noktada, kendisinin neden günümüzde dahi ender rastlanan bu soyadını tercih ettiği sorusu akıllara gelebilir. Belirtmek gerekir ki, bu çalışma esnasında ne Soyadı Kanunu’nun kabulünü takiben Türk Dili

¹³ Süreyya-Nükhet çiftinin nikâhı, Nuri Aziz Bey’in Şişli’deki evinde her iki tarafın ailelerinin huzurunda kıyılmıştır. Nikâhın ardından, Yeniköy’deki Sipahi Ocağı kulübünün salonlarında bir çay ziyafeti verilmiştir. Ziyafete iki tarafın birçok akraba ve dostlarından başka Adliye Vekili Fethi Okyar, Dâhiliye Vekili Faik Öztrak, Hariciye Vekili Hasan Âli Yücel, İstanbul Valisi Lütfü Kırdar ve daha birçok tanınmış ve güzide kişi katılmıştır. **Cumhuriyet**, 13 Ağustos 1939, s.5.

¹⁴ Dilara Karataş, **Turan Aziz Belər’in Romanları Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s.8.

¹⁵ Bu veri, Hacer Köküdüru’nun vefatı üzerine verilen ölüm ilanından alınmıştır. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/buyuk-ikramiye-100-000-lira-196161>, Erişim Tarihi: 24.07.2022.

¹⁶ **Akşam**, 30 Eylül 1959, s.5.

¹⁷ Ayşe Kulin, **Bir Varmış Bir Yokmuş**, 13. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2014, s.48.

¹⁸ Atatürk döneminde, yeni bir insan ve toplum modeli yaratmaya, yeni bir ulus devlet meydana getirmeye yönelik hamlelerden biri de 21 Haziran 1934 tarih ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu’dur. Her Türk vatandaşının öz adı yanında bir de soyadı almasını kararlaştıran söz konusu Kanun 2 Ocak 1935’te yürürlüğe girmiştir. Bundan kısa bir süre önce ise Bakanlar Kurulunun 24 Aralık 1934’te kabul ettiği Soyadı Nizamnamesi yayımlanmıştır. Nizamname, yeni takılan soyadlarının Türk dilinden alınmasına dair bir hükmü de içermiştir. Soyadı Kanununu tamamlar mahiyette yapılan diğer bir düzenleme ise 26 Aralık 1934 tarih ve 2590 sayılı Kanunla lakap ve unvanların kaldırılması olmuştur. 2590 sayılı Kanun’un kabulünden bir gün sonra ulusal basında (bilhassa *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin 27 Teşrinisani 1934 tarihli ve sonraki sayılarında), Türk Dili Araştırma Kurumunun (1932 yılında başlayan dilde tasfiye ve öz Türkçe kullanımı hareketiyle bağlantılı olarak) bulduğu öz Türkçe isimlerden oluşan soyadları ve gerek kamu görevlilerinin gerekse vatandaşların aldığı yeni soyadları yayımlanmaya başlamıştır. Mehmet Şah Özcan, İsmet Üzen, “Atatürk Döneminde Soyadı Kanunu’nun Çankırı’daki Yansıması”, **ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C 10, Özel Sayı, Çankırı 2019, s.131-134.

Araştırma Kurumu tarafından kamuoyuna sunulan soyadı önerilerinde ne de dönemin ulusal basınında düzenli olarak çıkan “soyadı alanlar” başlıklı haberlerde “Anderiman” şeklinde bir soyadına denk gelinmemiştir. Bununla birlikte, “Anderiman” ismi, İran edebiyatının önde gelen şairlerinden Firdevsi'nin *Şehname* adlı ünlü eserinin 1876-1878 tarihli Fransızca ve 1905-1925 tarihli İngilizce versiyonlarında (Süreyya Bey'in soyadını almış olabileceği zaman aralığında *Şehname* henüz günümüz Türkçesine tercüme edilmemişti) tespit edilmiştir. Bu bağlamda “Anderiman”ın (Fransızca versiyonda Anderiman, İngilizce versiyonda Andariman olarak geçmektedir. Her iki versiyonda, Enderiman ve Endirman isimlerinin de bu adı tanımlayabileceği belirtilmiştir), Turan hükümdarı Afrasiyab zamanında İranlılarla yapılan birçok savaşa katılmış, bir savaştan yaralı halde kurtulurken başka bir savaşta hayatını kaybetmiş cesur ve kahraman bir savaşçının, bir Turan asilzadesinin adı olduğu belirlenmiştir¹⁹. Tüm bu veriler ışığında; Süreyya Bey'in, Türk tarih tezinin benimsendiği, dilde tasfiye ve öz Türkçe kullanımı hareketinin etkin olduğu bir dönemde, muhtemelen Fransızca ya da İngilizce versiyonlarından okumuş olduğu *Şehname*'den esinlenerek, kendisine soyadı olarak (öz Türkçe olmasa dahi Türk soyuna yaptığı çağrışımdan ötürü) “Anderiman”ı almış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, Süreyya Hüsnü Bey'in soyadını resmî olarak hangi tarihte aldığına dair

¹⁹ Arthur George Warner, Edmond Warner, **The Sháhnáma Of Firdausí**, Vol: II, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. Ltd., London 1906, p.264; Arthur George Warner, Edmond Warner, **The Sháhnáma Of Firdausí**, Vol: IV, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. Ltd., London 1909, p.87, 104; Arthur George Warner, Edmond Warner, **The Sháhnáma of Firdausí**, Vol: IX, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. Ltd., London 1925, p.200; Jules Mohl, **Le Livre Des Rois Par Abou'lkasım Firdousi**, Tome II, Imprimerie Nationale, Paris 1876, p.251; Jules Mohl, **Le Livre Des Rois Par Abou'lkasım Firdousi**, Tome III, Imprimerie Nationale, Paris 1876, p.350, 437, 452, 462-463.

herhangi bir kayda ulaşılamamakla²⁰ birlikte, kendisinin bu soyadıyla yer aldığı ilk resmî belgenin 1 Haziran 1935 tarihli olduğu tespit edilmiştir²¹.

I. Kariyerinin İlk Basamağı: Dışişleri Bakanlığı

Süreyya Hüsnü Anderiman'ın devlet kadrolarına ilk kez hangi teşkilat içinde giriş yaptığına dair sınırlı sayıda bilgi mevcuttur. Bu hususta bilgi elde edilebilecek yegâne resmî veri; Süreyya Anderiman'ın Hariciye Vekaletinin 1959 Yılığında yer alan kısa biyografisidir. Biyografide, Süreyya Anderiman'ın (Hüsnü adına yer verilmemiştir) 1 Şubat 1926 tarihinde 272 Sicil Numarası ile Dışişleri Bakanlığında çalışmaya başladığı ve Bakanlık teşkilatı dahilinde Şehbenderlik ve Ticaret Dairesi, Umumi Kâtiplik Kalemî ve Birinci Daire'de görev aldığı ifade edilmiştir²².

Anderiman'ın vefatının ardından Türk basınında yer alan haberlerde ise kendisinin 1928'de hukuk fakültesini bitirdikten sonra aynı yıl New York Başkonsolosluğuna tayin edildiğine değinilmiştir²³. Bu veri, Dışişleri Bakanlığının 24 Eylül 1928 tarihli nakil ve atama karnamesiyle doğrulanmaktadır. Zira karnamede Bakanlık mütercimlerinden Süreyya'nın New York Baş Şehbenderliğine Kançılar²⁴ olarak atandığı bildirilmiştir²⁵. Ayrıca Süreyya Hüsnü Bey'in Columbia Üniversitesi mezunlar kataloğunda yer alan o zamanki adresi de Türkiye'nin New York Başkonsolosluğu adresidir (Fifth Avenue, New York)²⁶.

²⁰ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi Muamelat Genel Müdürlüğü Fonunda kayıtlı tarihsiz bir belgede Bakanlar Kurulu Üyeleri, Milletvekilleri, Bakanlıkların üst düzey memurları yeni soyadları ile birlikte gösterilmiştir. **Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, 30.10.0.0.124.884.14/2-26. Belgede Cumhurbaşkanlığı Genel Kâtipi Hasan Rıza Soyak ve Başyaver Celal Üner'in de kaydı olmasına rağmen Süreyya Anderiman'ın kaydı bulunmamaktadır. **BCA**, 30.10.0.0.124.884.14/25. Hasan Rıza Soyak'ın bu göreve atanışı 19 Kasım 1934 tarihli Resmî Gazetede ilan edilmiş olup ilan metninde kendisinden "Hasan Rıza Bey" şeklinde bahsedilmiştir. **T.C. Resmî Gazete**, 19 Kasım 1934, S 2858. Bununla birlikte, 28 Aralık 1934 tarihli *Ulus* gazetesindeki Süreyya Bey'in Cumhurbaşkanlığı Özel Kalemine atandığına dair haber dikkate alındığında (**Ulus**, 28 Aralık 1934, s.3.), bahsi geçen belgenin bu tarihten önce bir zamana ait olduğu ve Süreyya Bey'in Anderiman soyadını yeni görevine atandıktan sonraki bir zamanda aldığı iddia edilebilir.

²¹ **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA)**, Ebis Sıra No: 01005517, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 588383.

²² T.C. Hariciye Vekâleti Yılığ (1959), s.120.

²³ **Cumhuriyet**, 30 Eylül 1959, s.5; **Hürriyet**, 30 Eylül 1959, s.5

²⁴ Elçiliklerde ve konsolosluklarda yönetsel işleri ve yazı işlerini yürüten görevli.

²⁵ **Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete**, 2 Ekim 1928, S 1004.

²⁶ **Columbia University Alumni Register (1754-1931)**, p.629.

Eylül 1928'den itibaren New York Konsolosluğunda Kançılar olarak çalışmaya başlayan Süreyya Hüsnü Bey, Dışişleri Bakanlığının 16 Nisan 1933 tarihli atama kararnameyle bu görevden alınarak merkeze çekilmiş²⁷ ve Aralık 1934'e kadar Birinci Daire'de görev almıştır. 25 Nisan 1934'te 10. dereceye, 19 Kasım 1934'te 9. dereceye terfi ettirilmiştir²⁸.

Tüm bu veriler ışığında söylenilebilir ki Süreyya Hüsnü Bey, 1926 yılında Dışişleri Bakanlığına giriş yapmıştır. Bakanlığın merkez teşkilatı içinde ilk önceleri Şehbenderlik ve Ticaret Dairesinde mütercim olarak görev almış, ardından Umumi Kâtiplik Kalemine geçirilmiş ve 1928 yılında Türkiye'nin New York Başkonsolosluğuna Kançılar olarak tayin edilmiştir. 1933 yılında bu görevinden alınarak merkez teşkilatında Birinci Daire'ye atanmış ve Aralık 1934'e kadar buradaki görevine devam etmiştir.

II. Bürokrasiye Dâhil Oluşu: Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü

Dışişleri Bakanlığı teşkilatında bir dönem mütercim olarak görev alan, Avrupa ve Amerika'da yüksek tahsil gören Süreyya Anderiman²⁹, Bakanlık merkez teşkilatı Birinci Dairedeki görevi devam ettiği esnada Mustafa Kemal Atatürk'ün özel tercümanlığını da yapmıştır³⁰. Cumhurbaşkanlığı yaverlerine Fransızca dersi verdiği de bilinen Süreyya Bey³¹, gerek tahsili ve üstlendiği görevler gerekse Çankaya'yla kurduğu bağlantı vesilesiyle Atatürk'ün takdirini kazanmış olacak ki Aralık 1934'te, Dışişleri Bakanlığı ile irtibatı baki kalmak ve kıdemi yürüme şartıyla³², Hasan Rıza Bey'den [Soyak] boşalan Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü vazifesine atanmıştır³³.

“[Görevi] münasebetiyle Mustafa Kemal Atatürk'ün günlük çalışma programını belirle{yen}, kabullerin gerçekleşmesini sağla{yan} ve kabullerde hazır bulun{an}, resmi ve özel yazışmaları yap{an}, protokol ve tören işlerini yönet{en}, ziyaret, davet, karşılama, uğurlama hizmetlerini idare [eden Anderiman], Atatürk'ün dil, tarih ve kültür çalışmalarında bizzat yanında bulun{muş}, ihtiyaç duyulan kitapların temininden, tercüme edilmesine kadar birçok konuda Mustafa Kemal

²⁷ T.C. Resmî Gazete, 22 Nisan 1933, S 2382.

²⁸ T.C. Resmî Gazete, 20 Haziran 1934, S 2732; 3 Aralık 1934, S 2870.

²⁹ Soyadı Kanunu'nun kabulünün ardından Anderiman soyadını aldığından, 1934 ve sonrası gelişmeler ele alınırken, kendisinden bu soyadıyla bahsedilecektir.

³⁰ Ulus, 30 Eylül 1959, s.4.

³¹ Derin, a.g.e., s.81.

³² T.C. Resmî Gazete, 7 Eylül 1945, S 6103.

³³ Ulus, 28 Aralık 1934, s.3.

Atatürk'e yardım et[miştir.] Yabancı devlet temsilcileri ve misafirlerle yapılan toplantılarda Atatürk'ün tercümanlığını [üstlenen] ve yurt dışından gelen misafirlere Atatürk'ün emriyle mihmandarlık yap[an Anderiman]”, “Hatay meselesiyle ilgili yabancı ajanslardaki yayın ve propagandaları takip ederek Atatürk'e bilgi ver[miştir]. Hastalığı sürecinde ve son günlerinde Atatürk'ün yanında bulun[muş], tedavi için doktorlarının istediği ilaçların temin edilmesi konusunda yurt dışı elçilik ve temsilcilerle yazışmalar yap[mıştır.]³⁴”

Dört yıl boyunca Atatürk'ün Özel Kalem Müdürlüğünü yapan Anderiman, Atatürk'ün vefatının ardından İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı döneminde de yedi yıl boyunca onunla yakın temas halinde görevine devam etmiştir. Dışişleri Bakanlığı kökenli olan ve birkaç Batı diline iyi derecede hâkim bulunan Süreyya Bey'in bu dönemde, Cumhurbaşkanı İnönü'nün itimadını kazanan, gayet gözde bir bürokrat olduğu ortadadır. Zira kendisi, Özel Kalemdeki görevi esnasında, ABD ve İngiltere'nin Türkiye'yi kendi saflarında II. Dünya Savaşı'na sokmaya çalıştıkları 4-6 Aralık 1943 tarihli II. Kahire Görüşmelerine katılan Türk heyetinde yer almış ve Türkiye ile ABD Başkanlarının (İnönü ve Roosevelt) yaptığı baş başa görüşmede, her iki tarafın Dışişleri Bakanları (Menemencioğlu ve Steinhardt) haricinde görüşmeye katılan tek kişi olarak Türk tarafının tercümanlığını yapmıştır³⁵. Ayrıca 25 Nisan-26 Haziran 1945'te gerçekleştirilen San Francisco Konferansı'nda da Türk Delegasyonunun Umumi Kâtibi olarak yer almıştır³⁶.

Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü gibi üst düzey bir bürokratik görevde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu önderi Atatürk ve kurucu kadronun önemli simalarından biri olan İnönü ile birlikte çalışan Anderiman, on bir yıllık görev süresi dikkate alındığında, Türkiye'nin yüz yıllık tarihi boyunca bu makamda en uzun süre kalan Özel Kalem Müdürü olma özelliğine de sahiptir.

³⁴ Zübeyir Uzun, a.g.m., s.1-2.

³⁵ Kamuran Gürün, **Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan günümüze kadar)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1983, s.106-119; **Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl: İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946)**, Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara 1973, s.187-198; The Times, December 8, 1943, p.4.

³⁶ Derin, a.g.e., s.175; **The United Nations Conference on International Organization: San Francisco, California (April 25 to June 26, 1945)-Selected Documents**, Department of State, Washington 1946, p.56.

III. Diploması Kariyeri

III.1. Oslo Orta Elçiliği (1946-1957)

Türkiye ile Norveç arasındaki diplomatik ilişkilerin temelleri, iki ülkenin 2 Mayıs 1925 tarihinde Moskova'da imzaladıkları Dostluk Antlaşması'yla atılmıştır³⁷. Türkiye Cumhuriyeti ile Norveç Krallığı arasındaki Antlaşma 8 Mart 1926'da TBMM tarafından onaylanmıştır³⁸. Antlaşmanın 2. maddesinde: Türkiye Cumhuriyeti ile Norveç Krallığı'nın, aralarındaki diplomatik ilişkileri devletler hukuku kurallarına uygun biçimde kurmak hususunda anlaştıkları ve tarafların, her birinin diplomatik temsilcilerinin öteki tarafın ülkesinde karşılıklı olmak koşuluyla devletler hukuku kurallarıyla belirlendiği biçimde işlem görmesini kararlaştırdıkları belirtilmiştir³⁹. Bu doğrultuda Norveç Krallığı, 8 Ekim 1930'da Sigurd Bentzon'u Türkiye'ye Elçi olarak atarken⁴⁰; Türkiye ise 1946 yılına kadar Norveç'e elçi atamamakla birlikte Stockholm Elçiliğini Oslo'ya akredite etmiş ve böylece Stockholm'deki diplomatik temsilcisi tarafından Oslo'da temsil edilmiştir⁴¹. İkinci Dünya Savaşı esnasında 9 Nisan 1940 tarihinde Alman kuvvetleri tarafından işgal edilen Oslo⁴² 1945 Mayıs'ına kadar işgal altında kalırken, Türkiye savaş sonrasında Oslo'ya müstakil bir elçi atamış ve atanmış kişi Süreyya Anderiman olmuştur.

Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğünü yaptığı esnada, Dışişleri Bakanlığındaki derecesi de ilerleyen Anderiman, 29 Nisan 1938'de Birinci Sınıf Orta Elçiliğe terfi etmiştir⁴³. San Francisco Konferansı sonrası yurda dönüşünün bir gün öncesine denk gelen 7 Eylül 1945 tarihinde, Anderiman'ın "görülen lüzuma binaen" Dışişleri Bakanlığına iade edildiği Cumhurbaşkanlığı Genel Kâtibi Kemal Gedeleş tarafından Başbakanlığa bildirmiştir⁴⁴.

³⁷ İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, Cilt I (1920-1945)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000, s.255.

³⁸ *T.C. Resmî Gazete*, 20 Mart 1926, S 326.

³⁹ Soysal, *a.g.e.*, s.259.

⁴⁰ *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Vekâleti Yıllığı (1953)*, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1954, s.124; *T.C. Hariciye Vekâleti Yıllığı (1959)*, s.188.

⁴¹ Soysal, *a.g.e.*, s.255; <http://oslo.be.mfa.gov.tr/Mission>

⁴² *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yıllığı (1964-1965)*, s.332.

⁴³ *T.C. Dışişleri Vekâleti Yıllığı (1953)*, s.51.

⁴⁴ *T.C. Resmî Gazete*, 7 Eylül 1945, S 6103. Anderiman'ın Dışişleri Bakanlığına iadesinin gayet enteresan bir zamanda meydana geldiğini belirtmek gerekir. 26 Haziran 1945'te

Çankaya'daki görevinden alınarak Dışişleri Bakanlığı kadrosuna iade edilişi sürecinde, Anderiman'ın Oslo Orta Elçiliğine tayin edilmesinin de kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Süreyya Anderiman'ın Türkiye Cumhuriyeti'nin Norveç'teki Olağanüstü ve Tam Yetkili Elçisi olarak atanması için Norveç hükûmetinden agreman (uygunluk) istendiği, Ekim 1945'te Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürü tarafından Türkiye'deki Norveç Elçisine sözlü olarak iletilmiş ve bunun ardından Norveç Elçisi, 18 Ekim 1945'te, Norveç Kralı'nın bu tayine memnuniyetle muvafakat verdiğini Türk Dışişleri Bakanlığına bildirmiştir⁴⁵. Bunun üzerine Anderiman, Dışişleri Bakanlığının 22 Ekim 1945 tarihli ve 24210/240 sayılı yazısı doğrultusunda, Bakanlar Kurulunun 26 Ekim 1945 tarihli ve 3263 sayılı kararıyla Oslo Birinci Sınıf Orta Elçiliğine tayin edilmiştir⁴⁶.

Böylece Oslo Elçiliğine tayin olan Süreyya Anderiman'ın itimatnamesi⁴⁷ 10 Kasım 1945 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından imzalanmış ve 12 Kasım'da Cumhurbaşkanlığı Genel Kâtipliği tarafından Dışişleri Bakanlığına iletilmiştir. Bakanlık 13 Kasım'da söz konusu itimatnamenin Anderiman'a elden teslim edilmesine karar vermiştir⁴⁸. Anderiman, Norveç hükûmetinin 11 Şubat 1946'da söz konusu atamaya dair güven mektubunu Türkiye hükûmetine iletilmesinin⁴⁹ ardından 28 Şubat 1946 tarihinde görevine resmen başlamıştır⁵⁰.

sonlanan San Francisco Konferansı'nda görevli Türk heyetinin bir kısmı, Dışişleri Bakanı Hasan Saka ve beraberindeki altı kişiden aylar sonra, ancak 8 Eylül 1945 tarihinde yurda dönmüştür. Konferansı takip eden gazeteciler dahi bu gruptan iki ay önce memlekete ayak basmıştır. Gazetelerin "sebebi anlaşılmayan bir nedene" yordukları bu gecikme, gruptan birinin açıklamalarına göre, uçak seyahatini tercih etmemelerinden kaynaklanmıştır. Süreyya Anderiman da bu grubun içinde yer almıştır ve grubun yurda dönüşünü haber veren 8 Eylül tarihli *Cumhuriyet* gazetesi, haberin hemen altında Anderiman'ın 7 Eylül'de Dışişleri Bakanlığına iade edildiğine dair başka bir haberi okuyucularına duyurmuştur. *Cumhuriyet*, 8 Eylül 1945, s.1, 3.

⁴⁵ **T.C. Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA)**, Yer No: 561.223256.216396.4, Belge No: DK_C_G0216396_1/7; **DBTDA**, Yer No: 561.223256.216396.3, Belge No: DK_C_G0216396_1/6.

⁴⁶ **T.C. Resmî Gazete**, 8 Kasım 1945, S 6152; **BCA**, 30.18.1.2.109.64.16.

⁴⁷ **DBTDA**, Yer No: 561.223256.216396.1, Belge No: DK_C_G0216396_1/2, 3. İsmet İnönü 10 Kasım 1945'te Anderiman'ın itimatnamesini imzalarken aynı tarihte Anderiman'ın yeni görev yerindeki selefinin vedanamesini de imzalamıştır. Vedanameden anlaşıldığı kadarıyla Şevket Fuad Keçeci Anderiman'dan önce bir süreliğine Oslo Elçiliği görevini yürütmüştür. **DBTDA**, Yer No: 561.223256.216396.5, Belge No: DK_C_G0216396_1_8.

⁴⁸ **DBTDA**, Yer No: 561.223256.216396.1, Belge No: DK_C_G0216396_1/1.

⁴⁹ **T.C. Dışişleri Bakanlığı Yıllığı (1967)**, Ankara Basın ve Cilttevi, Ankara 1968, s.889.

⁵⁰ **T.C. Dışişleri Vekâleti Yıllığı (1953)**, s.84.

Süreyya Anderiman, Norveç'e tayininden sonra yaşadığı zorlu süreci ve Oslo'da geçen günlerini Gedeleş'e göndermiş olduğu 6 Temmuz 1946 tarihli mektubunda gözler önüne sermiştir⁵¹. Gedeleş'ten gelen cevap⁵² üzerine karşılık olarak 10 Ekim 1946'da "Vaziyetimiz hakkında malumat emir buyurulduğundan durumumuzu olduğu gibi arza cesaret ediyorum" diyerek söze başlayan uzun bir mektup daha kaleme alan Anderiman, bu mektupta⁵³ Norveç'te bilhassa ilk zamanlar yaşadıkları zorluklardan, Oslo'daki faaliyetlerinden, ülkenin coğrafi şartları ve sosyo-ekonomik yapısından ayrıntılı bir biçimde bahsetmiştir.

Anderiman ile Gedeleş arasındaki mektuplaşma faslı 1947 senesinde de devam etmiştir. Anderiman'ın 20 Mart 1947 tarihli mektubundan⁵⁴ anlaşıldığı üzere; Oslo'ya hareketinden önce kendisine bizzat Cumhurbaşkanı İnönü tarafından, her sene izahat vermek ve direktif almak için Ankara'ya gelmesi buyurulmuştur. Mektubunda on dört aydan beri Oslo'da bulunduğunu ve izahat vermek için Ankara'ya çağrılmasını Dışişleri Bakanlığından rica

⁵¹ İstiladan yeni kurtulmuş bir memlekette tasavvur edilebilecek zorluklar ile karşılaştıklarını belirten Anderiman, yeni kurulmuş olması sebebiyle hiçbir tesisatı bulunmayan bir elçilik devraldıklarını ve kuruluşun çok zor olduğunu belirtmiştir. Dört ay otelde kaldıktan sonra mobilyalı fakat bazı takımları eksik olan bir eve taşındıklarına ve ödenek geldikçe eksiklerini alarak tamamıyla yerleşeceklerine değinen Anderiman, bu ruhi sebeplerden ötürü durumları hakkında haber vermekte geciktğini ifade etmiştir. Ayrıca, Oslo'da muntazam bir mesaileri olduğundan çokça temasta bulduklarından, yerli-yabancı gazeteleri takip ederek, kitap ve mecmuaları okuyarak, Ankara radyosunu ve diğer radyoları dinleyerek görevinin gereklerini yerine getirmeye çalıştığından, nüfusu az fakat çok ilerlemiş bir ülke olan Norveç'te, başta balıkçılık endüstrisi olmak üzere Türkiye'ye fayda sağlayabilecek konular hakkında incelemeler yürüttüğünden ve raporlarını yakın zamanda sunacağından söz etmiştir. Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi adına atılan "büyük tarihi hamlenin" Norveç'te de "büyük hayranlık yankıları uyandırdığını" açıklayan Anderiman, imkân dâhilinde muhataplarını bilgilendirdiğini ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün yüksek itimat ve teveccühlerine layık olmak için bütün varlığıyla çalıştığını beyan etmiştir. **TCCA**, Ebis Sıra No: 02008737 Ek No: 2, Belge Kayıt No: 516451, Yer No: 2/13-6.

⁵² Kemal Gedeleş, Anderiman'ın mektubuna 23 Eylül 1946 tarihli mektubuyla cevap verirken; ülkenin en "dağdağalı" günlerini geçirmesi sebebiyle geç cevap yazabildiğini, bu arada Elçiliğin otomobil ihtiyacı için gereken ödeneğin muamelesinin yapıldığını, Cumhurbaşkanı'nın Anderiman tarafından kendisine iletilen saygı ve bağlılık mesajlarından çok memnun olduğunu ve karşılığında teşekkür ve muhabbetlerini ilettiğini açıklamış, başarılı çalışmalarını öğrenmekten daima haz ve zevk duyacaklarını Anderiman'a bildirmiştir. **TCCA**, Ebis Sıra No: 02008737, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 506111, Yer No: 2/13-6.

⁵³ **TCCA**, Ebis Sıra No: 02009120, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 502478, Yer No: 2/13-12.

⁵⁴ **TCCA**, Ebis Sıra No: 02009355, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 496482, Yer No: 2/13-16. Gedeleş bu mektuba 29 Mart'ta karşılık verirken, Anderiman'ın Ankara'ya gelecek olmasının görüşmelerine vesile olacağı için sevinçli olduğunu belirtmiştir. **TCCA**, Ebis Sıra No: 02009355, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 495288, Yer No: 2/13-16.

ettiğini de açıklayan Anderiman; 9 Nisan 1947 tarihli başka bir mektupta⁵⁵ ise Bakanlığın kendisinin bu ricasına olumsuz cevap verdiğinden söz etmiştir. Mektupta hava yoluyla gerçekleşecek bir yolculuğu kendi bütçesinden karşılamaya maddi durumunun yetmeyeceği için üzüntülü olduğunu belirten Anderiman, fiyatı nispeten uygun olan Oslo-İstanbul deniz yolculuğunun kendisi için yegâne imkân olabileceğini lakin yolculuğun yük gemileriyle yapılması sebebiyle limanlarda bekleme durumuna göre yolculuğun 25-40 gün arasında sürdüğünü öğrendiğini ve bu suretle gidip-gelmenin asgari üç ay gibi uzun bir süreye bağlı olacağını üzülenek açıklamıştır⁵⁶. Dolayısıyla yolculuk mümkün olmamıştır.

Süreyya Anderiman, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin iktidardan düşmesiyle yönetimi devralan Demokrat Parti (DP) döneminde de 1957 yılına kadar Oslo Orta Elçiliğini sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu dünya düzeninde Batı bloğunda yer almayı seçen, modern ve gelişkin bir ülke hüviyetinde bulunan ve NATO'nun 12 kurucu ülkesinden biri olan Norveç ile Türkiye arasındaki siyasi, ekonomik ve diplomatik ilişkilerin gelişmesini arzulayan Türk hükûmeti, bu doğrultuda, Norveç koşullarına, siyasetine ve diplomasisine en vakıf ve adapte Türk diplomatı olması sebebiyle Süreyya Anderiman'ın tecrübesinden yararlanma yoluna gitmiş ve kendisinin Oslo'daki görevini devam ettirmiştir.

Çalışmanın bu noktasında, Süreyya Anderiman'ın Oslo Orta Elçiliği görevindeki faaliyetlerinden de kısaca bahsetmek gerekli görülmüştür. Anderiman, yukarıda yer verilen mektuplarında bahsettiği üzere, Elçilik görevinin hemen başında türlü sıkıntı ve yokluklarla mücadele etmek zorunda kalmış ve Oslo Elçiliğini çalışır duruma getirmek için yoğun çaba sarf etmiştir. Elçiliği çalışır bir hale getirdikçe de Türk Dışişleri Bakanlığına çeşitli konular hakkında raporlar göndermeye başlamıştır. On bir senelik görev süresince Anderiman'ın Dışişleri Bakanlığına yüzlerce rapor ilettiği anlaşılmaktadır. Çalışmanın hacmi itibarıyla bu raporların tümü hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapmaya imkân bulunmamaktadır. Bu sebeple, çalışmada, yalnızca Anderiman'ın Dışişleri Bakanlığına hangi hususlar hakkında raporlar sunduğu belirtilecektir. Bu manada ilk göze çarpan raporlar, Türkiye ile Norveç arasındaki ticari ilişkilerin durumuna ve bu ilişkilerin

⁵⁵ TCCA, Ebis Sıra No: 02009524, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 512024, Yer No: 2/13-17.

⁵⁶ TCCA, Ebis Sıra No: 02009524, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 512024, Yer No: 2/13-17.

geliştirilmesine yönelik çabalara dairdir. Anderiman ayrıca Norveç'in diğer ülkelerle olan ticari ilişkileri hakkında da Dışişleri Bakanlığını bilgilendirmiş ve Norveç'in ekonomik durumu ve yaşam standartları ile iç ve dış siyasetindeki gelişmeler hakkında da düzenli olarak raporlar göndermiştir. Anderiman'ın Türkiye hakkında Norveç basınında çıkan haber ve köşe yazılarını da Fransızcaya tercüme edip/ettirip, düzenli olarak Dışişleri Bakanlığıyla paylaştığı görülmektedir. Raporlarda dikkati çeken diğer bir husus, gerek yaşam şartları gerekse demokratik siyasi yapısı ve kişisel özgürlükler bağlamında gelişmiş bir ülke görünümü arz eden Norveç'in bu haliyle Anderiman üzerinde büyük bir etki yarattığıdır. Bu sebeple Anderiman, kanaatimizce Türkiye'de de benzer koşulların oluşmasını ümit ettiğinden, Norveç'in gelişkin yönlerine dair unsurları ve anlık gelişmeleri de düzenli olarak rapor etmiştir. Ayrıca, Norveç'in başta donanma olmak üzere askerî yapısı, balıkçılık endüstrisi ve madenleri hakkında da raporlar sunmuştur⁵⁷.

Uzun süre Oslo Orta Elçiliği görevini yürüten Anderiman, Bakanlar Kurulunun 8 Nisan 1957 tarihli kararı gereğince Birinci Dereceye terfi ettirilerek Tokyo Büyükelçiliğine atanmıştır⁵⁸. Anderiman'ın Japonya'ya atanmasını “Ünlü diplomat/Türk Bakan Oslo'dan ayrılıyor” başlıklarıyla 24-25 Mayıs tarihlerinde haberleştiren Norveç basını, ülkede çok sevilen ve takdir edilen Anderimanların Norveç'ten ayrılışının gerek diplomatik çevrelerde gerekse çiftin yakın arkadaşlarında büyük üzüntü yarattığını okurlarına duyurmuştur⁵⁹. Büyükelçi ile yapılan bir veda röportajını 24 Mayıs'ta yayınlayan *Aftenposten* gazetesi⁶⁰, kendisi hakkında şu yorumu yapmıştır:

“Türkiye, Bey ve Paşa unvanlarını kaldıralı uzun yıllar oldu. Burada Norveç'te, bu ifadenin nereden geldiğini bilmesek de, önem verdiğimiz bir insandan söz ettiğimizde yine de “onursal/fahri paşa” adını

⁵⁷ Bk. **DBTDA**, Ülkeler Fonu, Fon Kodu: 561 (Norveç).

⁵⁸ **T.C. Resmî Gazete**, 22 Nisan 1957, S 9592.

⁵⁹ **Aftenposten**, 24. Mai 1957 (**DBTDA**, Yer No: 561.222009.215939.43, Belge No: DK_C_G0215919_1/84-85.); **Norges Handels og Sjøfartstidende**, 24 Mai 1957 (**DBTDA**, Yer No: 561.222009.215939.43, Belge No: DK_C_G0215919_1/83.); **Morgenbladet**, 25.Mai 1957 (**DBTDA**, Yer No: 561.222009.215939.43, Belge No: DK_C_G0215919_1/82.). Belirtilen gazete haberleri Norveç Büyükelçiliği tarafından Fransızcaya çevrilerek Türkiye Dışişleri Bakanlığına iletilmiştir. Parantez içinde verilen arşiv kayıtları bu dosyalara aittir.

⁶⁰ **DBTDA**, Yer No: 561.222009.215939.43, Belge No: DK_C_G0215919_1/84, 85.

koruyoruz. Türkiye'nin Norveç'teki diplomatik temsilcisi Süreyya Anderiman, Oslo'da on bir yıl görev yaptıktan sonra bu unvanı hak etti. Kendisini bu ülkede popüler hale getirdi ve birkaç gün içinde ülkesini temsil edeceği Japonya'ya gideceğini görmekten pek memnun değil. [Büyükelçi, Anderiman] ailesinin, sadece birçok arkadaşından değil, ülkemizden de üzüntüyle ayrıldığı izlenimini veriyor.”

Röportaj esnasında, Norveç insanının “tavırsız” ve iyi bir mizah anlayışına sahip olduğunu ve Norveç'i çok sevdiğini belirten Anderiman, Norveç'e yerleştiklerinde altı yaşında olan oğullarının Norveç okullarına gittiğini ve neredeyse Norveçli olduğunu, tatillerde mümkün oldukça sık okul arkadaşlarını ziyarete geleceğini ifade etmiştir.

Anderiman, yıllar içinde Türkiye ile Norveç arasında çözülmesi gereken önemli sorunlar olup olmadığına dair kendisine yöneltilen bir soruya cevap olarak şunları söylemiştir:

“Hiç de bile. Türkiye ve Norveç iyi dostlar ve dahası bizler, özgürlüğümüz için en iyi korumamız olduğuna inandığımız NATO'da, NATO sınırında Sovyet Rusya'ya karşı, müttefikiz. ...karşılıklı anlayışın temeli, ülkelerimizin anlayışlı ahbablığıdır ve umarım öğrenci değişimleri, sanat sergileri gerçekleştirebiliriz, ...dostluğun daha uzun sürdüğünü ve tahakküm ve baskıdan daha değerli olduğuna inanıyoruz. Dolayısıyla artık memnunuz ve gelişen bir ülkemiz var. Atatürk harikalar yarattı ve şu anda sahip olduğumuz modern demokrasinin temelini oluşturdu. 1950'ye kadar tek parti sistemi vardı ve bence bu bir geçiş dönemi için gerekliydi. Ama şimdi üç büyük partimiz var, yani bir partiden memnun değilsek, hala seçebileceğimiz iki alternatifimiz var.”

Büyükelçi'nin Norveç'te spor ve açık hava yaşamının geliştirilmesine büyük önem verdiği ve kayak yapmayı öğrendiği de anlaşılmaktadır. Bu hususta görüşlerini beyan eden Anderiman, yalnız zenginlerin yaptığı bir spormuş gibi algılanan kayağın Türkiye'nin yaşam standardı arttıkça yavaş yavaş herkes için erişilebilir olacağını ve Türkiye'de de millî bir spor hâline gelmesini umduğunu vurgulamıştır.

Anderiman'ın yaşam standartlarından bahsetmesi üzerine, kendisine, satın alma gücündeki artışın diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de bazı sorunlar yaratıp yaratmadığı sorulmuştur. Büyükelçi bu soruyu şöyle cevaplamıştır;

“Maalesef evet. Sanayileşme çok hızlı ilerliyor, belki çok hızlı ama evrime yenilmek istemiyorsak bu gerekli. Çok miktarda teknik ekipman ve birçok tüketici ürünü ithal ediyoruz, bu nedenle döviz durumumuz şu anda uygun değil. Bu nedenle Norveç’e ihracatımızı artırmak istiyoruz, böylece sizden daha fazla satın alabiliriz. Ünlü İzmir incirlerimizi, şimdi de mükemmel portakal şeklinde ihraç ettiğimiz “konsantre güneş ışığımızı” bizden satın alıyorsunuz. Ancak Norveçli ithalatçıların Türkiye ziyareti sırasında daha birçok ilgi çekici ürün bulabileceklerine inanıyorum. Bu, ihtiyacımız olan makine ekipmanını Norveç’ten satın almamızı sağlayacaktır.”

Norveç’teki son günlerinde Grand Hotell’de ikamet eden Süreyya Anderiman, 23 Mayıs 1957 tarihinde diplomatik birlikler, Norveç makamları, tüm dostları ve tanıdıkları onuruna bir veda kokteyli vermiştir. Kokteyle, Oslo’ya akredite diplomatların çoğunluğuna ek olarak, Konsey Başkanı Gerhardsen, Dışişleri Bakanı Lange, Savunma Bakanı Handal, Ticaret Bakanı Skaug, Maliye Bakanı Bratteli ve çok sayıda yetkiliyle birlikte Dışişleri Bakanlığının, Norveç kurumlarının ve basının temsilcileri iştirak etmiştir⁶¹. Anderiman’ın Norveç’teki diplomatik görevini başarıyla sürdürdüğü ve neticelendirdiği anlaşılmaktadır.

III.2. Tokyo Büyükelçiliği (1957-1959)

Bakanlar Kurulunun 8 Nisan 1957 tarihli kararı gereğince Birinci Dereceye terfi ettirilerek Tokyo Büyükelçiliğine atanan ve Norveç’teki görevi 27 Mayıs 1957 tarihinde resmen sona eren Anderiman, 30 Mayıs’ta Tokyo Büyükelçiliği görevine başlamıştır⁶². Japonya’daki günleri hakkında ayrıntılı bilgilerin elde edilemediği Büyükelçi, vazifesi süresince ülkesini çeşitli mecralarda temsil etme onuruna erişmiştir. Buna örnek olarak; Malezya’nın istiklale kavuşması münasebetiyle 31 Ağustos 1957 tarihinde Kuala Lumpur’da yapılan merasimde Türk hükûmetini Fevkalade Büyükelçi sıfatıyla temsil edişi⁶³ ve Japon Veliahdı Akihito’nun 10 Eylül 1959’da gerçekleştirilen evlilik merasimi sebebiyle Cumhurbaşkanı Celal Bayar

⁶¹ DBTDA, Yer No: 561.222009.215939.43, Belge No: DK_C_G0215919_1/83.

⁶² T.C. Hariciye Vekâleti Yıllığı (1959), s.20; T.C. Dışişleri Bakanlığı Yıllığı (1964-1965), s.332, 362; T.C. Dışişleri Bakanlığı Yıllığı (1967), s.889.

⁶³ TCCA, Ebis Sıra No: 03004795, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 249990, Yer No: 3/8-26.

tarafından kendisine gönderilen hediyeleri ve güzel temennileri Veliahda bizzat iletmek üzere görevlendirilişi gösterilebilir⁶⁴.

Süreyya Anderiman'ın üst düzey görevlerde geçen yaşam serüveni, Tokyo Büyükelçiliği esnasında son bulmuştur. 29 Eylül 1959 tarihli yerli ve yabancı gazeteler, Süreyya Anderiman (59) ve eşi Nükhet Anderiman'ın (43), 28 Eylül (Pazartesi) gecesi Elçilikteki konutlarında ölü bulduklarını duyurmuşlardır⁶⁵.

Süreyya-Nükhet Anderiman çiftinin naaşları, 29 Eylül Salı günü öğle üzeri Türk bayraklarına sarılı halde, merasimle Oyama-cho, Shibuya-ku Bölgesine bağlı Yoyogi'deki Tokyo Müslüman Camii'ne getirilmiş, camide yapılan dini merasime yaklaşık 50 Türk vatandaşının yanı sıra Türkiye, Afganistan, Suriye ve Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin Elçilik ve Büyükelçilik yetkilileri katılmıştır⁶⁶. Büyükelçi ve eşi için, 1 Ekim Perşembe günü Büyükelçilikte ihtiram merasimi yapılmıştır. Tokyo Büyükelçiliği, Anderimanlar için düzenlenen ihtiram merasimi ve naaşların Türkiye'ye uğurlanması öncesinde ve uğurlama esnasında takip edilecek program hakkında Türk Dışişleri Bakanlığını bilgilendirmiştir. Bahsedilen bu hususlar Tokyo Büyükelçiliği tarafından şöyle aktarılmıştır:

⁶⁴ TCCA, Ebis Sıra No: 03006498, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 248893, Yer No: 3/10-7. Anderiman, Japon Veliahdı ile görüşmesini, Dışişleri Bakanlığına iletildiği 9 Nisan 1959 tarihli yazıda şu şekilde açıklamıştır: “Sayın Millî Müdafaa Vekilimiz eliyle gönderilmiş olan servis Amerikan takımını, Saray Nazırlığı vasıtasıyla randevu aldıktan sonra, bugün Japon Veliahdı Akihito'ya kendi ikametgâhında bizzat takdim ettim. Beni ayrı bir salona aldılar. Saray teşrifatçılarından biriyle bir müddet görüştük. Bu esnada, muvafakatimi aldıktan sonra, eski kutusu zedelendiğinden yeni ve örtünün güzelliğine uyacak tarzda yaptırılmış olan atlas kutuyu Veliahda ulaştırdılar. Bir müddet sonra da beni yanlarına götürdüler. Veliahda, yarıklı evlenmesi münasebetiyle, Sayın Reiscumhurumuzun tebriklerini ve en iyi dileklerini bildirmeye memur edilmiş olduğumu, aynı zamanda bu küçük hatırayı reiscumhurumuz adına takdim ettiğimi söyledim. Çok mütehassis oldu. Yanında bulunan hocası ve eski bir üniversite rektörü Koizumi ile Saray teşrifatçısının yardımı ile kutuyu açtılar, servis Amerikan'ın parçalarını hayranlık ve takdirle tetkik ettiler ve Olgunlaşma Enstitüsü hakkında izahat aldılar. Bunu müteakip Veliht, Sayın reiscumhurumuza tebrikleri ve iyi dilekleri ve güzel hediyeleri için teşekkürlerini bildirmemi benden rica etti. Ayrıldık. Beni sokak kapısına kadar götüren Saray teşrifatçısı, yakında Veliahdın Sayın Reiscumhurumuza ayrıca bir teşekkür telgrafi çekeceklerini söyledi. Saygılarla arz ederim.”

⁶⁵ **Akşam**, 29 Eylül 1959, s.1, 5; **Cumhuriyet**, 29 Eylül 1959, s.1, 3; **Dünya**, 29 Eylül 1959, s.1; **Hürriyet**, 29 Eylül 1959, s.1; **L'impartial**, 29 Septembre 1959, p.16; **Tercüman**, 29 Eylül 1959, s.1, 5; **The Akron Beacon Journal**, 29 September 1959, p.2; **The Birmingham Post**, 29 September 1959, p.13; **The State Journal**, 29 September 1959, p.10; **The York Dispect**, 29 September 1959, p.12; **Ulus**, 29 Eylül 1959, s.1, 5; **Yeni Asır**, 29 Eylül 1959, s.1; **Zafer**, 29 Eylül 1959, s.1.

⁶⁶ **The Japan Times**, 30 September 1959, p.1; **The Yomiuri**, 30 September 1959, p.1.

“Bugün, 1 Ekim günü, Büyükelçilikte, 12-18 arası defter imzaya açıldı ve ihtiram merasimi yapıldı. Büyükelçi Anderiman ile refikasının, naaşları tahnit edilmiş vaziyette, tabutları Türk bayrağına sarılı olduğu halde, Atatürk'ün resmi önüne Türk ve Japon bayrakları ve çelenkler arasına vazedildi. İmparator ve İmparatoriçe, Veliâht ve eşi prenses, İmparatorun kardeşi prenses ve prensler ve eşleri prensesler, Başvekil ve eşi, Hariciye nazırı ve eşi, Ayan ve Meclis reisleri ve eşleri, diplomatik misyon şefleri ve eşleri, Tokyo Valisi ve eşi, Ertuğrul Şehitliğinin bulunduğu Wakayama valisi ve eşi, Nihon Üniversitesi rektörü ve bir çok şahsiyetler tarafından gönderilen ikişer çelenkler salonun her tarafını taşırıyordu. Bütün Büyükelçilik erkânı ve eşlerimiz salonda resmi elbiselerimizle sıra halinde durduk. Defteri imzaya ve naaşlar önünde ihtiram duruşunda bulunmaya başta İmparatorun küçük kardeşi prens Mikasa ve refikası prenses Mikasa olmak üzere, Başvekil ve refikası, meclis ve Ayan reisleri ve refikaları, bütün nazırlar ve Hariciye erkânı ve refikaları, Kordiplomatik geldiler. Çok hazin ve muhteşem manzara arz eden salonda gözleri yaşaranlar çok oldu.

Cenaze merasiminde hükümetimizi temsil edecek olan Sayın Büyükelçi Cemil Vafi yarın akşam muvasalat etmektedir. Büyük askeri merasim ve kortej 7 Ekim günü yapılacaktır. Türk bayrağına sarılı tabutlar o gün saat 9'da Büyükelçilikte merasimle kaldırılacaktır. Büyükelçilik önünde bir takım asker bulunacak ve bando çalınacaktır. Tabutlar arabalara konularak 20 kilometre mesafede olan tayyare meydanının yakınına getirilecek kortej burada teşekkül edecektir. Burada tabutlar saat 10'da top arabalarına vazedilecek ve her biri 50 asker tarafından elle çekilerek önde bando olduğu halde tayyare meydanına vasıl olacaktır. Tayyare meydanında 19 pare top atılarak merasim yapılacak ve tabutlar Hükümet tarafından hususi olarak tahsis edilen Japon tayyaresine konulacaktır. Tayyare saat 11'de hareket edecektir. Tayyareye protokol Şefi de binecek ve tayyare 10 Ekim günü 11-15 arası hükümetimizce tensip buyurulacak anda Ankara tayyare meydanına inecektir⁶⁷.”

Büyükelçiliğin değindiği program çerçevesinde Tokyo'dan uğurlanan Anderiman çiftinin naaşları, 10 Ekim günü saat 13.25'te Japon hükümetinin tahsis ettiği özel uçakla Yeşilköy Havaalanı'na getirilmiştir. Pencerelerine asılı bulunan Türk ve Japon bayraklarına siyah kurdele takılan uçak, beraberinde Japonya Dışişleri Bakanlığı Protokol Şefi Tasus Sun-yama ve Japonya Doğu İşleri Şefi Hikoıçhi Shiozun'u da İstanbul'a getirmiştir. Naaşlar için düzenlenen askerî karşılama merasiminde merhumların aile efradı, Vali

⁶⁷ BCA, 010.09.458.1327.5/7-8.

Yardımcısı Salih Tanyeri, Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürü Veysel Versan, Vilayet ve Belediye erkânı, Japonya'nın Ankara Büyükelçisi Takajiro Inoue ve eşi ile Elçilik mensupları, basın temsilcileri ve bir inzibat kıtası hazır bulunmuştur. Eller üzerinde cenaze arabasına konularak Şişli Camii'ne nakledilen cenazeler, 11 Ekim günü öğle namazına müteakip Şişli Camii'nden askerî merasimle kaldırılarak Zincirlikuyu Mezarlığı'ndaki ebedî istirahatgâhlarına defnedilmişlerdir⁶⁸.

⁶⁸ **Zafer**, 11 Ekim 1959, s.1, 4; **Zafer**, 12 Ekim 1959, s.1, 4. Anderimanların trajik sonu, bir başka hayatın şekillenmesinde en temel faktör olmuştur. Zira çiftin tek çocukları Münir, henüz 19 yaşında anne ve babasını kaybetmiştir. Oldukça uçarı bir yapıya sahip olduğu belirtilen Münir'in hayat serüvenini, Ayşe Kulin'in, gerçek yaşamöykülerini ve onlara küçük eklemeler yaptığı kurgu öykülerini bir araya getirdiği, *Bir Varmış Bir Yokmuş* isimli eserinden takip etmek mümkündür. Kitabın "Münir'in Öyküsü" başlıklı bölümü, Münir Anderiman'ın eksantrik hayat hikâyesini okuyuculara aktarmaktadır. Yazar tarafından bu yazının "MR." dergisinin Haziran 1993 tarihli sayısında "Çöplükte Bir Soylu" başlığı altında yayımlanmış olduğu belirtilmiştir. "Çöplükte Bir Soylu" tabiri, Münir'in yaşam serüveninin bir özeti mahiyetindedir. Erenköy'deki bir köşkte dadı ve uşaklar elinde büyüyen Münir, okul öncesi ve ilkokul eğitimini Norveç'te almış, İsviçre'de Institute de Rosemberg ve Lyceum Alpinum Zuoz'da, Almanya ve Fransa'da çeşitli okullarda ve Tokyo'da American High School'da okumuş fakat tahsillerini hep yarıda bırakmıştır. Norveç, İsveç ve Danimarka dilleri yanı sıra Almanca, İngilizce ve İspanyolca dillerini bilen Münir, Londra'da Academy of Political Science and Economics'de ekonomi tahsili yaptığı esnada ailesinin vefat haberini almıştır. Hesap verecek kimsesi kalmayan ve âdeta boyunduruğundan kurtulmuşçasına hareket eden Münir, yaşantısı boyunca gerek iş gerekse özel hayatında başarılı olamamıştır. Münir, otuzlu yaşlarında Londra'dayken tanıştığı bir İzlandalı ile evlenmiş ve bu evlilikten Desiree Ferhunde isimli kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Çocuğu doğunca ailesiyle birlikte İzlanda'ya taşınmış fakat yaşam tarzı sebebiyle evlilik hayatı da kısa sürmüştür. İzlanda'dan sonra Danimarka, Londra ve İsveç'te yaşayan Münir, ailesinden kendisine intikal eden yüklü miktardaki mal varlığına gerek yaşı ve mizacı gerekse bazı akrabalarının tutumu sebebiyle tam manasıyla sahip çıkamamış, eline geçen varlığı da farklı ülkelerdeki lüks yaşantısıyla zaman içinde tüketmiştir. Münir, maddi durumuna göre, lüks otellerden ucuz otellere, ucuz otellerden parkların banklarına geçerek yaşamına devam etmiş ve son yıllarını İstanbul'da maddi zorluklar içinde sürdürmüştür. Kulin, **a.g.e.**, s.47-57. Bu dönemde hayatını "Sunny" takma adıyla caz müziği sanatçılığı yaparak idame ettiren Münir Anderiman, 1994 yılında vefat etmiştir. Tunçel Gülsoy, **Cazname II**, Haz. Özge Baykan, Altıkitap, 2002, s.58. 'Sunny' Münir Anderiman'ın İstanbul'daki bir mekânda "Buona Sera Signorina" adlı parçayı seslendirdiği 1992 tarihli ses kaydı için bk. <https://www.youtube.com/watch?v=aUTfMC5LuL4&list=LL&index=196>, Erişim Tarihi: 27.07.2022.

SONUÇ

Askerî bürokrasi içerisinde önemli görevler üstlenmiş bir Osmanlı Paşasının oğlu olarak dünyaya gelen Süreyya Hüsnü Anderiman, nitelikli kurumlarında eğitim almış başarılı bir bürokrat-diplomat hüviyetine sahiptir.

Devlet kadrolarındaki kariyerine Dışişleri Bakanlığında başlangıç yapmasının ardından, Bakanlığın merkez ve yurt dışı teşkilatlarında çeşitli görevler üstlenmiştir. İstikbal vaat eden kalifiye bir Dışişleri Bakanlığı personeliyken Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde Çankaya'yla kurduğu bağlantı neticesinde Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü görevine getirilmiş ve Atatürk'ün vefatının ardından İsmet İnönü döneminde de bu görevine devam etmiştir. Atatürk ve İnönü dönemlerinde on bir yıl boyunca Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü görevini yürütmüş olması ve bu görev dâhilinde üstlendiği diğer önemli vazifeler, kendisinin bürokrasi içinde itimat edilen, gözde bir bürokrat olduğunu ortaya koymaktadır.

1945 yılında Çankaya'daki görevinden alınarak asıl görev yeri olan Dışişleri Bakanlığına iade edilen Anderiman, akabinde Türkiye'nin Oslo Orta Elçisi olarak atanmış ve 1946-1957 yıllarında bu görevi sürdürmüştür. Anderiman, görevi esnasında, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Alman istilasından kurtulan Norveç'in tüm olumsuz şartlarına fedakârca göğüs germiştir. Yeni kurulmuş olan ve birçok eksiği bulunan bir Elçilik devralan Anderiman, büyük çabalar neticesinde Elçiliği çalışır hâle getirmeyi başarmıştır. Görevi süresince Norveç'teki sosyal, ekonomik, siyasi, askerî, teknik şartlar ve gelişmeler, Türkiye'ye dair izlenimler ayrıca Norveç'in uluslararası ilişkileri ve iç-dış politikası hakkında düzenli olarak Türk Dışişleri Bakanlığını bilgilendirmiştir. Norveç'teki diplomatik çevrelerin ve Norveç kamuoyunun büyük teveccüh ve takdirini kazanan Anderiman, Türkiye'yi en iyi şekilde temsil etmiştir. Anderiman, 1957 yılında Büyükelçi sıfatıyla Türkiye'nin Tokyo Büyükelçiliğine atanmıştır. Tokyo'daki faaliyetlerine dair sınırlı bilgi mevcuttur. Bununla birlikte, Tokyo'daki görevi esnasında, birçok etkinlikte Türkiye'yi temsil etme görevini üstlendiği anlaşılmaktadır.

Uzun sayılabilecek bir dönem boyunca Oslo'daki görevinde tutulan ve sonrasında Tokyo'ya görevlendirilen Anderiman'ın, Türkiye Cumhuriyeti Devleti nazarında, zorlu görevlerin üstesinden başarıyla gelebilecek önemli bir devlet adamı imajına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Kaliteli bir eğitim almış, devletin en üst makamındaki cumhurbaşkanlarının en yakınında

yer almış ve zorlu diplomatik görevleri başarıyla sürdürmüş olan Süreyya Hüsnü Anderiman, yaşam öyküsüyle örtüşmeyecek bir şekilde dünyaya veda etmiştir.

İntihal Taraması <i>Plagiarism Detection</i>	Bu makale intihal taramasından geçirildi. (https://intihal.net/) <i>This paper was checked for plagiarism. (https://intihal.net/)</i>
Etik Beyan <i>Ethical Statement</i>	Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. <i>There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.</i>
Yazar Katkıları <i>Author Contributions</i>	YÖ (% 50) MŞÖ (% 50)
Açık Erişim Lisansı <i>Open Access License</i>	Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. <i>This work is licensed under Creative Commons AttributionNonCommercial 4.0 International License</i>

KAYNAKÇA

Aftenposten, 24 Mai 1957.

Akşam, 29 Eylül 1959, 30 Eylül 1959.

Columbia University Alumni Register (1754-1931), Columbia University Press, New York 1932.

Cumhuriyet, 13 Ağustos 1939, 8 Eylül 1945, 29 Eylül 1959, 30 Eylül 1959.

Derin, Haldun, **Çankaya Özel Kalemimi Anımsarken (1933-1951)**, Yay. Haz. Cemil Koçak, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995.

Dünya, 29 Eylül 1959.

Gülsoy, Tunçel, **Cazname II**, Haz. Özge Baykan, Altkitap 2002.

Gürpınar, Doğan, **Ottoman Imperial Diplomacy: A Political and Cultural History**, I.B. Tauris, London 2014.

Gürün, Kamuran, **Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan günümüze kadar)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1983.

Hızlı, Kasım, **Paris Büyükelçisi Salih Münir Paşa'nın (Çorlu) Hayatı ve Faaliyetleri (1857-1939)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2020.

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sureyya-anderiman-1900-1959/>, Erişim Tarihi: 21.07.2022.

https://catab.ktb.gov.tr/Eklenti/48077,msb-11042016pdf.pdf?0&_tag1=60358D047E9F11FAB4A78E1EE1E5797F9C79BE84, Erişim Tarihi: 03.07.2022.

https://dam.media.un.org/assetmanagement/2AM9LO12CCXX?FR_=1&W=1360&H=625, Erişim Tarihi: 01.08.2022.

https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Cairo_Conference#/media/File:Roosevelt_In%C3%B6n%C3%BC_and_Churchill_in_Cairo_cph.3b15312.jpg, Erişim Tarihi: 30.07.2022.

<https://mustafakemalim.com/selahattin-gizin-koleksiyonundan-ataturkun-az-bilinen-74-fotografi/>, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

<https://openaccess.marmara.edu.tr/server/api/core/bitstreams/323cce56-a94c-44f2-88ea-bc96a03f2ccb/content>, Erişim Tarihi: 02.08.2022.

<https://www.ancientfaces.com/person/vecihi-anderiman-birth-1910-death-1941/108840557>, Erişim Tarihi: 12.07.2022.

<https://www.gazetevatan.com/gundem/aturk-19-mayis-ile-ilgili-sozleri-ve-en-guzel-aturk-fotograf-lari-1391572>, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

<https://www.gym-luther-eisleben.bildung-lsa.de/schule/schulgeschichte/>, Erişim Tarihi: 15.07.2022.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/buyuk-ikramiye-100-000-lira-196161>, Erişim Tarihi: 24.07.2022.

<https://www.ismetinonu.org.tr/inonu-churchill-gorusmesi-30-1-1943-yenice/>, Erişim Tarihi: 29.07.2022.

<https://www.youtube.com/watch?v=aUTfMC5LuL4&list=LL&index=196>, Erişim Tarihi: 27.07.2022.

642

Hürriyet, 29 Eylül 1959, 30 Eylül 1959.

Karataş, Dilara, **Turan Aziz Beler'in Romanları Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

Kulin, Ayşe, **Bir Varmış Bir Yokmuş**, 13. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2014.

L'impartial, 29 Septembre 1959.

Milliyet, 2 Haziran 1960.

Mohl, Jules, **Le Livre Des Rois Par Abou'lkasım Firdousi**, Tome II, Imprimerie Nationale, Paris 1876.

Mohl, Jules, **Le Livre Des Rois Par Abou'lkasım Firdousi**, Tome III, Imprimerie Nationale, Paris 1876.

Morgenbladet, 25 Mai 1957.

Norges Handels og Sjøfartstidende, 24 Mai 1957.

Nuit Et Jour, 27 Mars 1947.

Özcan, Mehmet Şah, Üzen, İsmet, “Atatürk Döneminde Soyadı Kanunu’nun Çankırı’daki Yansıması”, **ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C 10, Özel Sayı, Çankırı 2019, s.129-152.

Soysal, İsmail, **Türkiye’nin Siyasal Andlaşmaları, Cilt I, (1920-1945)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000.

Şencan Gürtunca, Elif Evrim, **Robert Kolej’de Öğrenim Gören Türk Öğrenciler Üzerine Prosopografik Bir Çalışma (1863-1971)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2017.

Tercüman, 29 Eylül 1959.

The Akron Beacon Journal, 29 September 1959.

The Birmingham Post, 29 September 1959.

The Japan Times, 30 September 1959.

The State Journal, 29 September 1959.

The Times, 8 December 1943.

The United Nations Conference on International Organization: San Francisco, California (April 25 to June 26, 1945)-Selected Documents, Department of State, Washington 1946.

The Yomiuri, 30 September 1959.

The York Dispatch, 29 September 1959.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 01005517, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 588383.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 02008737, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 516451, Yer No: 2/13-6.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 02008737, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 506111, Yer No: 2/13-6.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 02009120, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 502478, Yer No: 2/13-12.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 02009355, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 495288, Yer No: 2/13-16.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 02009355, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 496482, Yer No: 2/13-16.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 02009524, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 512024, Yer No: 2/13-17.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 03004795, Ek No: 1, Belge Kayıt No: 249990, Yer No: 3/8-26.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi (TCCA), Ebis Sıra No: 03006498, Ek No: 2, Belge Kayıt No: 248893, Yer No: 3/10-7.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 010.09.458.1327.5.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030.10.124.884.14.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.18.1.2.109.64.16.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.HB./79-22, H.01.03.1329.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), A.}MTZ.(05)/30-113, H.10.02.1332.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer No: 561.223256.216396.1, Belge No: DK_C_G0216396_1.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer No: 561.223256.216396.3, Belge No: DK_C_G0216396_1.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer No: 561.223256.216396.4, Belge No: DK_C_G0216396_1.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer No: 561.222009.215939.43, Belge No: DK_C_G0215919_1.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer No: 561.223256.216396.5, Belge No: DK_C_G0216396_1_8

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yıllığı (1964-1965), (tarihsiz).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yıllığı (1967), Ankara Basın ve Ciltve, Ankara 1968.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Vekâleti Yıllığı (1953), Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1954.

Türkiye Cumhuriyeti Hariciye Vekâleti Yıllığı (1959), (tarihsiz).

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 19 Kasım 1934, S 2858.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 2 Ekim 1928, S 1004.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 20 Haziran 1934, S 2732.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 20 Mart 1926, S 326.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 22 Nisan 1933, S 2382.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 22 Nisan 1957, S 9592.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 3 Aralık 1934, S 2870.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 7 Eylül 1945, S 6103.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, 8 Kasım 1945, S 6152.

Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl: İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946), Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara 1973.

Ulus, 28 Aralık 1934, 29 Eylül 1959, 30 Eylül 1959.

Uzun, Zübeyir, "Süreyya Anderiman (1900-1959)", **Atatürk Ansiklopedisi** (Elektronik Materyal), Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara 2021.

Warner, Arthur George, Warner, Edmond, **The Sháhnáma Of Firdausí**, Vol: II, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. Ltd., London 1906.

Warner, Arthur George, Warner, Edmond, **The Sháhnáma Of Firdausí**, Vol: IV, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. Ltd., London 1909.

Warner, Arthur George, Warner, Edmond, **The Sháhnáma Of Firdausí**, Vol: IX, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. Ltd., London 1925.

Yeni Asır, 29 Eylül 1959.

Zafer, 29 Eylül 1959, 11 Ekim 1959, 12 Ekim 1959.

EKLER

Ek-1. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Töreni.

646

<https://mustafakemalim.com/selahattin-gizin-koleksiyonundan-ataturkun-az-bilinen-74-fotografi/>, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

Ek-2. Yeşilköy Havaalanı (1935).

<https://www.gazetevatan.com/gundem/ataturkun-19-mayis-ile-ilgili-sozleri-ve-en-guzel-ataturk-fotograflari-1391572>, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

Ek-3. Adana Görüşmesi (31 Ocak 1943).

<https://www.ismetinonu.org.tr/inonu-churchill-gorusmesi-30-1-1943-yenice/>, Erişim Tarihi: 29.07.2022.

Ek-4. II. Kahire Konferansı (5 Aralık 1943).

https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Cairo_Conference#/media/File:Roosevelt_In_%C3%B6n%C3%BC_and_Churchill_in_Cairo_cph.3b15312.jpg, Erişim Tarihi: 30.07.2022.

Ek-5. San Francisco Konferansına Katılan Türk Heyeti (25 Nisan 1945).

648

<https://dam.media.un.org/CS.aspx?VP3=DamView&VBID=2AM94S79YS92&SMLS=1&RW=1366&RH=625>, Erişim Tarihi: 01.08.2022.

Ek-6. Norveç'teki Dış Temsilciler İçin Düzenlenen Balık Avı Etkinliği (Mart 1947).

Nuit Et Jour, 27 Mars 1947, p.4.

(Dergi, bu fotoğrafın hemen altında şöyle bir yoruma yer vermiştir: “Bay Andriman, Akdeniz’de balık tutmak için gerekli donanıma sahip: açık renk palto ve koyu renk camlar. Türkiye’yi temsil ettiği için olabilir.”)

Ek-7. Anderiman Çiftinin Naaşları Şişli Camiinden Kaldırılırken (11 Ekim 1959).

650

<https://openaccess.marmara.edu.tr/server/api/core/bitstreams/323cce56-a94c-44f2-88ea-bc96a03f2ccb/content>, Erişim Tarihi: 02.08.2022.